दायाद पु० दायं विभजनीयधनमादत्ते आ+दा-क । दायमत्ति अद-अण् उपपदसमासो वा । १सपिण्डे २पुत्रे च अमरः । "न तं भजेरन् दायादाः" मनुः । "भुञ्जीतामरणात् क्षान्ता दायादा ऊर्द्ध्वमाप्नुयुः" कात्या० । ३दायाधिकारिणि त्रि० "तेषां षट् बन्धुदायादाः" मनुः स्त्रियां टाप् "पुमान् दायादोऽदायादा स्त्री" निरु० कप्रत्यन्तान्तस्यैवेदं रूपम् मुग्धबोधमते षणन्तात् ङीप् स्यात् दायादीति भेदः । सा च ४कन्यायाम् शब्दार्थकल्प० । पुत्रे "त्वया दायादवानपि त्वं मे वंशकरः सुतः" भा०आ० ७५अ० ।

दायाद्य न०दायादस्य भावः ब्राह्मणा० ष्यञ् । १सापिण्ड्ये दायरूपमाद्यम् । २सापिण्ड्यनिबन्धने धने च "दायाद्यस्य प्रदानञ्च" मनुः "स एष पाण्डोर्दायाद्यं यदि प्राप्नोति पाण्डवः" भा०आ० १४१ अ० । "स्त्रीणां स्वपनि दायाद्यमुपभोगफलं स्मृतम्" भा०अनु०४७अ०

दायित त्रि० दायं दानं करोति दायि-कर्मणि-क्त । कृतदाने दापिते भरतः एतन्मूलं मूल्यम् ।

दार पु० ब०व० । दारयति भ्रातॄन् दॄ-णिच् दारि-कर्त्तरि अच् । भार्य्यायां "दारांश्च कुरु धर्मेण मा निमज्जीः पितामहान्" भा०आ० १०३अ० "दाराणां सुरवैरिणो रतिपतेर्मातुस्त्रिलोकजितः" धनञ्जयवि० । "पाणिग्रहणिका मन्त्रा नियतं दारलक्षणम्" मनुः । "सदृशानाहरेत् दारान्" यमः । करणे घञ् । २औषधभेदे । भावे घञ् । ३विदारणे पु० ।

दारक त्रि०दॄ-ण्वुल् । १विदारके २बालके "चाण्डालदारकेणानुगम्यमानम्" काद० "एकैव त्वमिहागच्छ तिष्ठन्त्वत्रैव दारकाः । तच्छ्रुत्वा वचनं तस्यास्तत्रैवाधाय दारकान्" भा०आ० १२६ अ० । "मुद्गरांश्च महाघोरान् समरे शत्रुदारकान्" मा०द्रो० १५६अ० ३पुत्रे "कुमारो भर्त्तृदारकः" अमरः । ४कन्यायां स्त्री "सन्तानसन्धिर्विज्ञेयः दारिकादानपूर्वकः" कामन्दकी० "पूतनां दैत्यदारिकाम्" हरिवं०४२अ०५ग्रामशूकरे पुंस्त्री राजनि० । तस्य भूमिविदारकत्वात् तथात्वम् ।

दारकर्म्मन् न०दाराणां तद्भावस्य प्रतिपादकं कर्म । भार्य्यात्वसम्पादके ज्ञानविशेषरूपे विवाहे त्रिका० "सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्मणि मैथुने" । "सवर्णाग्रे द्विजातीनां प्रशस्ता दारकर्मणि" मनुः । दारक्रियाऽप्यत्र स्त्री "पुनर्दारक्रियां कुर्य्यात् पुनराधानमेव च" मनुः "दारक्रिया योग्यदशञ्च पुत्रम्" रघुः । "क्लीवे दारक्रिया यादृक्" भा० स० ३६अ० ।

दारग्रहण न०दाराणां दारत्वस्य सम्पादकं ग्रहणं ज्ञानम् । दारत्वसम्पादके ज्ञानरूपे विवाहे "तेन भार्य्यात्वसम्पादकं ग्रहणं विवाहः । तस्य स्वीकाररूपज्ञानविशेषस्य समवायविषयतयोर्भेदात् वरकन्ययोर्विवाहकर्तृत्वकर्मत्वे अतएव "कन्यापुत्रविवाहेष्विति" विष्णुपुराणोक्तं संगच्छते । भार्य्यात्वस्य स्वरूपसद्विशेषणत्वेन नेतरेतराश्रयदोष इति" उद्वा० रघु० । "तद्दारग्रहणे यत्नं सन्तत्यां च मनः कुरु" भा० आ०१३अ० । दारपरिग्रहादयोऽप्यत्र "अतःपरं समावृत्तः कुर्य्याद्दारपरिग्रहम्" मनुः

दारण न०दारयति जलमलम् दॄ-णिच् युच् । १कतकफले शब्दर० । तस्य जलकालुष्यदारणात्तथात्वम् २दारकमात्रे त्रि० । "समाधत्त शितं बाणं गिरीणामपि दारणम्" भा० क०४९अ०करणे ल्युट् । ३विदारणसाधने अस्त्रादौ त्रि० स्त्रियां ङीप् । "नमस्ये शुम्भहननीं निशुम्भ हृदि दारणीम्" हरिव०१६६अ० । भावे ल्युट् । ४विदारणे भेदने "दारुदारणपथैः समाहतम्" "तद्दारुदारणपथेषु चतुर्षु किं स्यात्" लीला० । द्वैधीकरणे व्रणादिस्फोटनसाधके ५औषधभेदे तच्च सुश्रुतेनोक्तं यथा "चिरविल्वोऽग्निको दन्ती चित्रको हयमारकः । कपोतगृध्रकङ्कानां पुरीषाणि च दारणम् । क्षारद्रव्याणि वा यानि क्षारो वा दारणं परम्"

दारद न०दरदि देशभेदे भवः स्निग्ध्वा०अण् । १विषभेदे अमरः २पारदे ३हिङ्गुले च मेदि० । दरदो देशस्य सन्निकृष्टः अण् । ४समुद्रे हारा० ।

दारबलिभुज् पु०दारेण चञ्चुपुटेन विदारणेन बलिं भुङ्क्ते भुज-क्विप् । वकपक्षिणि त्रिका० ।

दारव त्रि० दारुणः विकारः रजता० अञ् । दारुविकारे काष्ठमये पदार्थे "दारवाणां च तक्षणम्" मनुः । "अभीष्टं पृथिवीगोलं कारयित्वा तु दारवम्" सू०सि०

दारि त्रि०दॄ-णिच्-इन् । १दारके स्त्रियां वा ङीप् ।

दारिका स्त्री दारक+टाप् कापि अत इत्त्वम् । कन्यायाम् जटाध० दारकशब्दे उदा० ।

दारिद्र्य न० दरिद्रस्य भावः ष्यञ् । दरिद्रतायां दुर्गतौ धनादिराहित्ये "प्रणीय दारिद्र्यदरिद्रतां नृपः" नैष० दारिद्र्यवर्णनं मृच्छकटिकायां यथा "सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते घनान्धकारेष्विव दीप"